

ZALESNENIE KALAMITNÝCH PLÔCH NA ÚZEMÍ VOJENSKÝCH LESOV A MAJETKOV SR, ODŠTEPNÝ ZÁVOD MALACKY PO POŽIARI V ROKU 1992

Maroš VIRGOVIČ

Dňa 29. augusta 1992 sa preniesol zo susedných pozemkov na lesné pozemky LHC Bažantnica požiar, ktorý do 1. septembra 1992, kedy bol jeho postup zastavený, zasiahol podstatnú časť tohto LHC. Ohňu padlo za obeť 1 200 ha lesa, čo predstavovalo zničenie drevných zásob v objeme takmer 225 tisíc m³. Spôsobená škoda za predčasnú likvidáciu porastov a strata na prírastku predstavovala sumu 56,614 mil. Sk. Tragické bolo hlavne to, že ničivý požiar z veľkej časti zasiahol lesy osobitného určenia, ktoré viažu a spevňujú viate piesky tohto dunového územia.

Prvými zisťovaniami sme dospeli k poznaniu, že holiny, kultúry, mladiny a porasty v štádiu žrdkovín o výmere 495 hektárov, sú poškodené resp. zničené v takom rozsahu, že nie sú vhodné ani na spracovanie štiepkovaním. Ďalších 168 hektárov tvorili poškodené porasty, hlavne mladiny, ktoré zostali už len na štiepkovanie. Najmenej poškodené lesné spoločenstvá na výmere 537 hektárov sa dali spracovať do normálnych sortimentov. Objem spracovaného dreva na požiarisku v rokoch 1992–1997 sa uvádza v tab. 1.

Z hľadiska aktuálneho ohrozenia sekundárnymi škodlivými činiteľmi prišli ako prvé na spracovanie lesné porasty, ktoré by mohli tvoriť atraktívny zdroj pre borovicové podkôrniky, ako je *Tomicus minor*, *Tomicus piniperda*, *Ips sexdentatus* a *Ips acuminatus*. Vznik následnej podkôrnikovej kalamity na tomto území by spôsobil nezvládnuteľnú situáciu. Našťastie nasadenie výkonnej techniky, dostatočného množstva pracovníkov a pomoc samotnej prírody udržali populačnú hustotu podkôrníkov na prijateľnej úrovni.

Tabuľka 1. Objem spracovaného dreva na požiarisku podľa jednotlivých rokov

Rok	Poškodené porasty, v ktorých sa vykonala ťažba dreva		Porasty, v ktorých sa spracovala poškodená drevná hmota	
	ha	m ³	ha	m ³
1992	66,04	34 558	6,33	1 571
1993	294,72	104 086	51,99	10 528
1994	134,92	37 630	42,51	15 092
1995	22,13	10 415	51,24	15 096
1996	16,30	6 138	16,01	3 967
1997	3,16	1 556	0	0
Spolu	537,24	194 383	168,08	46 254

Vážnym problémom sa stalo zalesňovanie vzniknutých holín. Obnoviť v krátkom čase 1 200 hektárov holín sa zdalo úlohou nad ľudské sily. Navrhol sa harmonogram obnovy lesných spoločenstiev pre roky 1993–1999 (tab. 2).

Tabuľka 2. Harmonogram obnovy lesných spoločenstiev pre roky 1993–1999

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Spolu
Plocha v ha	150	180	165	165	170	190	180	1 200

Tento časový harmonogram bol začiatkom roka 1998 po odsúhlasení orgánom štátnej správy, vzhľadom na ekonomickú situáciu a nedostatok sadbového materiálu upravený pre roky 1998, 1999 a 2000. Pritom obnovované plochy pre tieto uvedené roky boli 83, 85 a 84 ha.

V rámci časového harmonogramu sa spracoval návrh etapovitého riešenia obnovy požiarom zničených plôch, v ktorom sa požiarisko rozdelilo do 33 blokov. Jednotlivé bloky, podľa svojej polohy, boli zaradené do časového harmonogramu obnovy tak, aby nedochádzalo k zvýšenej veternej erózii. Vzhľadom na terénne podmienky, ale predovšetkým piesočnatý charakter pôdy, bolo možné pri zalesňovaní využiť okrem klasického ručného zalesňovania aj zalesňovanie mechanizované. V prevažnej väčšine novozaložených kultúr dominuje borovica lesná, pričom jej zastúpenie v kategórii ihličnanov predstavuje 100 %. Nemaľý podiel na zalesnenej ploche však tvoria aj listnaté dreviny a to až na 120 hektároch. Listnáče sa vysádzali na všetkých stanovištiach, kde bol predpoklad ich ďalšieho prežitia vzhľadom na extrémne podmienky stanovišťa. Značná časť listnatých drevín pritom tvorí súčasť protipožiarnych ochranných pásov. V tabuľke 3 sa uvádza ročný rozsah zalesňovania jednotlivými listnatými drevinami. V tabuľke 4 sa uviedol ročný rozsah celoplošnej prípravy pôdy, zalesňovania a vylepšovania kultúr. Ročný rozsah vykonaných pestovno-ochranných činností je v tab. 5.

Tabuľka 3. Ročný rozsah zalesňovania jednotlivými druhmi listnatých drevín (plochy v ha)

Rok	Dub	Lipa	Breza	Jelša	Jaseň	Spolu
1993	27,43	6,50	0	0	0	33,93
1994	5,68	5,01	18,37	0,75	3,00	32,81
1994	10,50	1,00	9,32	15,55	0	36,37
1996	1,37	0	4,44	4,15	1,00	10,96
1997	1,00	0	3,46	1,57	0	6,03
Spolu	45,98	12,51	35,59	22,02	4,00	120,10

Tabuľka 4. Ročný rozsah celoplošnej prípravy pôdy, zalesňovania a vylepšovania kultúr

Rok	Dlhodobá príprava pôdy ha	Zalesňovanie			Spolu ha	Vylepšovanie lesných kultúr ha
		Umelá obnova		Prirodzené zmladenie		
		ihličnaté.	listnaté	listnaté		
		ha				
1992	0	0	0	0	0	0
1993	245,32	120,31	33,93	0	154,24	12,46
1994	216,13	157,63	32,81	16,57	207,01	37,38
1995	116,84	246,04	36,37	0	282,41	55,76
1996	71,25	139,33	10,96	0	150,29	40,26
1997	158,16	148,46	6,03	0	154,49	45,06
1998	100,33	102,05	0	0	102,05	9,95
1999	99,93	65,89	0	0	65,89	4,11
Spolu	1 007,93	979,71	120,10	16,57	1 116,38	204,98

Tabuľka 5. Ročný rozsah vykonaných pestovno–ochranných činností

Rok	Ošetrovanie lesných kultúr	Ochrana lesných kultúr	Oplocovanie lesných kultúr
	ha		km
1992	0	0	0
1993	44,00	13,32	5,5
1994	189,14	26,36	4,9
1995	221,23	151,35	1,6
1996	128,79	242,65	1,0
1997	164,42	142,17	0,5
1998	150,15	119,46	0
1999	39,71	119,90	0
Spolu	937,44	815,21	13,5

Najvyšším podielom na neúspechu pri obnove lesa sa podieľalo sucho (extrémnymi teplotami okolo 50 °C a presychaním stanovišť), vietor (vyvieváním a zasypávaním sadeníc a obrusovaním ihlič) a kolísanie hladiny spodnej vody (pomiestnymi vymoknutiami). Z hmyzích škodcov sa pomiestne vyskytla pandrava chrústa.

V roku 1999 sa na značnej výmere borovicových mladín pozorovalo poškodenie terminálnych vrcholov a bočných vetiev. V spolupráci s LOS Banská Štiavnica sme diagnostikovali dvoch škodcov, a to chrobáka z čeľade nosačikovitých *Brachyderes incanus*, ktorý poškodzuje borovicové kultúry v štádiu imága. Ďalej larvy a žer v pupeňoch a následné deformácie rastu spôsobovali húsenice obalovača mládnikového (*Evetria buoliana*). Pri kontrole početnosti v jarných mesiacoch v roku 2000 sa stav početnosti určil za kalamitný a preto sme pristúpili k leteckému ošetrovaniu najviac poškodených lokalít. Celkovo bolo vytipovaných a následne letecky ošetrovaných cca 350 ha porastov. Použil sa prípravok Vaztak 10EC v dávke 0,6 l na ha + zmáčadlo Agrovital. Kontrola po ošetrovaní potvrdila dostatočne vysokú účinnosť zásahu (71,4 %).

Feromónový monitoring škodcov na ošetrovaných plochách preukázal, že populácia škodcov je veľmi nízka. Škodcov sme monitorovali aj na neošetrovaných plochách, kde sa početnosť ukazuje ako stredná. Po dohovore s LOS monitorujeme škodcov aj v roku 2001 a v prípade zvýšenia početnosti vykonáme obranné opatrenia na jar v roku 2002.

Na nákup strojného vybavenia (harvestor, buldozér, vývozná súprava) potrebného na spracovanie znehodnotenej drevnej hmoty a prípravu pôdy sa vynaložilo 31 mil. Sk. Suma nákladov na požiarisko bola 119 460 000 Sk. Ministerstvo pôdohospodárstva SR poskytlo v rokoch 1993 až 1996 zo Štátneho fondu zveľadňovania lesa na obnovu lesa dotáciu vo výške 5,5 mil. Sk. Náklady na odstraňovanie škôd spôsobených požiarom a znovuzalesnenie požiariska sa sumarizujú v tab. 6.

Tabuľka 6. Náklady na odstraňovanie škôd spôsobených požiarom a znovuzalesnenie požiariska

Rok	Pestovná činnosť v Sk	Celkové náklady v Sk
1993	8 582 374	22 976 758
1994	8 454 065	20 696 013
1995	8 219 690	17 585 420
1996	6 165 361	9 314 117
1997	8 042 000	8 042 000
1998	4 873 000	4 873 000
1999	4 973 000	4 973 000
Spolu	49 309 490	88 460 308